

Slovenski dom

Štev. 39

V Ljubljani, v četrtek, 18. februarja 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujeje
Izjava: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redakcija: Amministratore: Kopitarjeva 6, Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Vojno poročilo št. 998

Uničenje novih nasprotnikov skupin na bojišču v Tuniziji

Italijansko uradno vojno poročilo št. 998. pravi:
Včeraj so krajevni nastopi na tunizij-
skem bojišču privedli do uničenja osamljenih
nasprotnikov skupin, do zajetja novih vojni-
skih in do uničenja težkih tankov.
Letalstvo je bilo delavno na obeh straneh.
Protiletalsko topništvo je sestrelilo dve angleški
letali.
Pri poskusu napada na Castelvetrano
so strelji iz obrambe zadeli štirimotorno letalo, ki
je tresčilo na tla blizu kraja Porto Palo.

Letonski tisk odgovarja sovjetskim trditvam o svoječasnih »prostovoljnih« priključitvi baltičkih držav Rusiji

Riga, 18. febr. s. Glavni ravnatelj v leton-
skem notranjem ministrstvu general Dankers
se v članku pod naslovom: »Letonski odgovor
na moskovske laži«, objavljen v najbolj raz-
širjenem letonskem listu »Teivija«, bavi z zat-
rditvami moskovske »Pravde«, po kateri se je le-
tonski narod pred nekaj leti prostovoljno pri-
družil Zvezi sovjetskih republik. Noben Leto-
nec, izjavlja general Dankers, ni želel uničenja
letonske države, kar je bila storila sovjetska
zveza. Nihče ni bil za priključitev Sovjetiji. To
so hoteli od vsega začetka le boljševiki. Posre-
čilo se jim je, da so znali spretno zakrivati
svoje prave cilje in so uprizorili »prostovolj-
ne« volitve, pri katerih so bili vsi Letonci »pro-
stovoljno« vrženi iz volilnih prostorov. Posle-
dica tega glasovanja je bila, da so dobili v vo-
lilnih žarah celo vrsto glasovnic, polnih gro-
ženj na račun judov in boljševikov, ki se jim
je posrečilo ponarediti volilni izid tako, da je
stežilo oddanih glasov za 20% preseglo število
volilnih upravičencev. Moskva bi danes, tako
pravi članek dalje, rada zabrisala preteklost
in stvar zaobrnila tako, kakor da so bile fiste
volitve izraz svobodne volje letonskega ljud-
stva, dasiravno boljševiki sami tega niso niti
prej verjeli, niti ne verjamejo danes. To je bil
tudi razlog, zakaj so Rusi začeli takoj s pri-
silnim preseljevanjem velikega števila leton-
skih državljanov, kajti ljudstvo je pri volitvah
pokazalo, kakšne »simpatije« goji do rdečih
samosilnikov. Prava resnica, pravi general da-
lje, pa je ta, da je letonsko ljudstvo tudi pri
tej priložnosti pokazalo svojo odločno in nepre-
klicno sovraštvo do sovjetskega režima. Ako

Ogorčene bitke ob Azovskem morju, pri Orlu in Harkovu

Novi sovjetski napadi pri Ilmenskem jezeru, Volhovu in Ladoškem jezeru
spodleteli — Hude sovjetske oklepne izgube — Odrezane zavezniške sile
v Tuniziji so bile uničene

Hitlerjev glavni stan, 18. febr. Nemško vrhov-
no poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno
poročilo:
Na odseku severno od kubanskega mo-
stišča je bil močnejši napad zavržen s hudimi
izgubami za Sovjete.
Na prostoru med Azovskim morjem in
odsekom jugovzhodno od Orla, posebno v
Harkovu in okolici njega, se nadaljujejo ogor-
čene borbe.
Severno od Kurska je sovjetsko napa-
dalno delovanje v primeri s prejšnjimi dnevi ne-

koliko popustilo. Sovjetski sunki so bili odbiti,
krajevni vdori pa zaustavljeni.
Jugovzhodno od Ilmenskega jezera
ter med Volhovom in Ladoškim jezerom
je nasprotnik nadaljeval svoje napade z novo pri-
vedenimi močnimi pehotnimi in oklepni silami.
Tudi na tem bojišču so bojujoče divizije dosegle
nov obrambni uspeh. Več sovjetskih skupin je
bilo popolnoma uničenih, topništvo pa je razbilo
s strujenim ognjem sovjetske rezerve že na izho-
dišnih položajih. Samo jugovzhodno od Ilmen-
skega jezera je bilo uničenih 43 oklepnikov. Na
vsem vzhodnem bojišču so sovjetske čete izgubile
101 oklepnik.

Na prostoru napadalne akcije na tuniškem
bojišču so bile večer popolnoma uničene odre-
zane zavezniške skupine ter uničenega ali zaple-
njenega še mnogo vojnega gradiva. Nemška brza
vojna letala so izvajala nizke napade proti angleš-
kim motoriziranim četam in jih razpršila.

Pri dnevnih napadih ameriškega oddelka
bombnikov na pristaniško mesto ob fran-
coski atlantski obali je bilo v letalskih bo-
jih sestreljenih 8 štirimotornih letal.

Letalstvo je napadalo podnevi z dobrim uspe-
hom nek pristaniški kraj v južni Angliji, preteko
noč pa so boja letala s številnimi rušilnimi in
zažigalnimi bombami obmetala pristaniško in
industrijsko področje Swansea.

Krajša bojna črta na vzhodu obeta silnejši naskok spomladi

München, 18. februarja s. List »Münchener
Neueste Nachrichten« popisuje značilnosti trdega
zimskega vojskovanja na ruskem bojišču ter pravi,
da so morali Rusi po oddihu dveh dni, ki je bil
potreben zaradi izčrpanosti napadalnih divizij, pri-
peljati nove čete v prvo bojno črto. Pripeljali so
jih z drugih odsekov in iz zaledja ter znova začeli
napadati. Jasnó je, nadaljuje list, da si bo naspro-
tnik še dalje prizadeval pogaziti razporejene nem-
ške čete; saj je v nekem smislu prisiljen, da vztra-
ja pri svoji doseženi taktiki. Ne sme namreč od-
nehati od napadov ter se mora za vsako ceno trudi-
ti, da si osvoji svoje cilje, preden bo odjužilo,
ker se bo vse dolgo bojišče tedaj spremenilo v
blatno morje. Nemško vrhovno poveljstvo je imelo
na izbiro dveje: da se na določeni črti spusti v
bitko ter številčno silnejšim boljševiškim trupam
postavi nasproti večji vojaški polet in hrabrost
nemških čet, ali pa da se umika na bojne črte v
zaledju ter nasprotniku prizadene kar najhujše iz-
gube. Na bojni črti v zaledju bi lahko nastopila

tudi večja sila v orožju, ki so jo med tem časom
tampki nabrali. Ne vedo, kako in kje poteka
obrambna črta, ki si jo je izbralo nemško vrhovno
poveljstvo, toda že zdaj je jasno, da bo ekrajanje
bojne črte nudilo vse prednosti krajših zvez in bolj
koristne razporeditve nemških čet.

Rim, 17. februarja s. »Times« posveča uvod-
nik vojaškemu pregledu nastopov rdeče vojske, ki
še vedno — tako zatrjuje omenjeni list — prodira
dalje, čeprav bi bilo po mnenju mnogih vojaških
strokovnjakov treba malo oddiha, da se preuredi
služba. O nemški vojski »Times« priznava, da je bil
njen umik na kavkaškem področju izveden po uka-
zu s pristojnih mest, ter piše: »Vsekakor smemo
soditi, da bo nemško vrhovno poveljstvo skušalo
postaviti obrambno črto ob Brijanski preki Dnje-
provega kolena do Perekoške ožine, da bi na ta
način tako skrajšalo bojno črto, da bi potem lahko
izvajalo številne važne premike. Če Rusi tega na-
črta ne bodo mogli preprečiti, — pripominja ugled-
ni britanski poluradni list — bo treba zaupati za-
gotovitvi predsednika Churchilla, ki je dejal, da bo
stojeno vse, kar bo le v človeških močeh, da bodo
britanske in ameriške čete z največjo naglico in
silo ter na obsežnejšem področju udarile na so-
vražnika.«

Tišji glasovi o angleškem napredovanju v Birmi

Bangkok, 18. febr. s. Tukaj poudarjajo, da so
zavezniški vojaški krogi v začetku zagnali grmečo
propagando zaradi nekakšnega močnejšega angleš-
kega napredovanja v Birmi. Zdi se, da ti krogi dosti
bolj tihi in so mogočno napredovanje zmanjšali na
dosti skromnejše mero majhnih tipalnih nastopov.
Začasni angleški vrhovni poveljnik zavezniških
sil v Indiji, sir Allan Hurtle, je namreč izjavil:
»Z majhnimi tipalnimi nastopi v Birmi nadaljuje-
mo in vemo, da Japoncev ne smemo podcenjevati.

Spori v angleški zbornici zaradi mešetarjenja z načrti za izboljšanje socialnega položaja delovnih slojev

Stockholm, 18. februarja s. O seji angleške
spodnje zbornice, na kateri so govorili o znanem
socialnem načrtu lorda Beveridgea, je londonski
dopisnik švedskega lista »Aftonbladet«, ki je bil
navzoč na seji, napisal sledeče:

Ta Beveridgeov načrt, ki naj bi zagotovil bri-
tanskemu ljudstvu po vojni boljše socialne pogoje,
je in bo ostal vzrok burnih sej. Razburjenje se
je sprožilo, ko je John Anderson izjavil, da je
vlada pripravljena v bistvenih točkah sprejeti Be-
veridgeov načrt, vendar pa je treba načrt neko-
liko omiliti. Takoj so se dvignili in odšli iz zbor-
nice nekateri delavski poslanci in se sestali v po-
sebni sobi. Tam so sestavili spomenico, v kateri
je bilo rečeno, da je delavska stranka v parla-
mentu zelo nezadovoljna s stališčem vlade. Posle-
dica tega koraka je dvojna, kajti delavska stranka
grozi z razcepom in bi se potem zveza Churchill,
Athleex in Sinclair morala pripraviti na to, da bo
doživela več nasprotnih glasov, kakor pa jih je
imela na spomlad 1940, ko je Churchill prevzel
oblast od Chamberlaina. Položaj se mnogim zdi
močno nevaren in težak. Liberalni list »News
Chronicle« dolži vlado, da je izobesila belo zasta-
vo pred zahtevami velikih britanskih kapitalistov.
List »Daily Telegraph« pa ogorčen odgovarja in
zatrjuje, da poskušajo laburisti uprizoriti upor v
stranki. Položaj delavskih ministrov Athleexa, Be-
vina in drugih v vladi je zaradi tega močno neja-
sen in mnogim se zdi, da bo potreben poseg Chur-
chilla samega, in sicer s posebno izjavo v spod-

Kje je Anglija izgubila svojo največjo bitko?

Stockholm, 18. febr. s. Newyorški dopisnik
lista »Daily Mirror« prinaša presenetljiv članek, v
katerem osvetljuje sedanje razmere med Angleži
in Amerikanci. List piše: Naša zlagana skromnost
je največja ovira, da bi dosegli kak dejanski uspeh
pri Amerikancih. Rečemo lahko celo, da največji
poraz, ki ga je Anglija pretrpela v tej vojni, ni
bil v Franciji, ne na Kreti, ne na Malaji, temveč
v Združenih državah. Tam smo dejansko izgubili
veliko propagandno bitko. Šibka in nepomembna
prizadevanja, s katerimi smo si hoteli pridobiti
spodbujanje in sočustvovanje Amerike, so žalost-
no spodletela. Pravi zmagovalci v Ameriki so izo-
lacionisti, tisti, ki sovražijo Angleže in vse ame-
riško ljudstvo, ki prav nič ne želi, da bi iz te
vojne izšel angleški imperij zmagoval.

»Dokazila o nasprotnikovih bedastostih«

Rim, 18. februarja s. Včerašnja »dokazila o
nasprotnikovih bedastostih« poročajo: Stockholm:
iz Newyorka je dobil list »Aftonbladet« novico,
naj bi papež privolil, da bo sprejel posebno
sovjetsko odposlanstvo, ki naj bi že v prav bližnji
budočnosti prišlo na kratek obisk v Vatikan. Po
tej novici naj bi bila italijanska vlada sovjetski
komisiji že dala potrebno dovoljenje za prehod
čez italijansko ozemlje.

Izreden uspeh nemške vojne poštne službe

Berlin, 18. februarja s. Uradno poročilo nem-
ške vojne poštne službe kaže, da so l. 1942. vsak
dan poslali z bojišč v domovino in narobe povpreč-
no 12 milijonov in pet sto tisoč pisem, dopisnic,
brzojav, zavojev in denarnih nakaznic.

Poročilo govori tudi o napornem delu, ki so
ga imeli s tem, da so kar moči pospešili pošto-
nu službo med različnimi bojišči in domovino. Dostava je
često za 12 ur prehitela čas, ki je bil potreben za
posiljanje. Naposled govori poročilo še o
uslužbenih vojaških poštah ter prikazuje njihovo
požrtovalnost pri opravljanju težke službe. Sle-
herni dan se morajo boriti s hudimi težavami, zla-
sti še tisti, ki morajo pošto dostaviti ali odnesti s
prvih bojnih črt. Večkrat so se morali spoprijeti
z oboroženimi nasprotniki. A poročilo zaključuje,
da so bile izgube te zaslužne milice doslej zelo
majhne: saj jih je padlo samo 57, 9 od njih pa je
bilo ranjenih in 25 jih pogrešajo.

Japonski vojaki si pomagajo tudi na pustih Aleutskih otokih

Tokio, 18. februarja s. Japonski list »Jomiuri
Hoh« je objavil dopis neke japonske vojne poslo-
janke, ki prikazuje življenje japonskih vojakov na
otokih Alutsa in Narugami. Megla, ki zavija Aleut-
ske otoke v tej letni dobi, ko je dan dolg samo tri
ali štiri ure, ne more ovirati stalno marljivih ja-
panskih čet. Zdi se, da zemlja toliko zrahlja, da so
lahko nasadili nekaj povrtnine, tako da bodo ja-
panski vojaki poleg obilnih rib imeli še kaj druge
hrane.

Sleparski nameni ameriških denarnikov

Ankara, 18. februarja s. Egiptska vlada je za-
vnila ponudbo ameriške vlade, ki je hotela s po-
sojilom podpreti pridelovanje bombaža. S tem po-
sojilom so računali ameriški denarniki, da si bodo
za dobo po vojni osvojili popoln monopol nad
egiptskim izvozom bombaža. Nasprotno pa vse
egiptske zahteve, da bi Amerika nudila neobhodno
potrebne surovine in premog za egiptovski indu-
strijo, ki je v zelo velikih težavah, niso rodile uspe-
hov. Število podjetij, ki morajo zapirati obrate, se
čimdalje bolj množi. Egiptovska vlada preučuje
zdaj načrt, kako bi porabo potrebnih surovin ome-
jila na podjetja, ki imajo za narod največjo važnost.

Vesti 18. februarja

Na Sredozemskem morju so osna letala potopila
kanadsko korveto »Luisburg«, ko je spremlja-
la neki konvoj. Osem mož posadke pogrešajo.
To je enajsta edinica kanadske vojne morna-
rice, ki je bila potopljena. Skupne človeške
izgube v kanadski mornarici znašajo 833 mož.
Na seji indijskega državnega sveta v New Delhiju
je izjavil sir Allan Hertley, da je 4. indijska
divizija v borbah zadnjih mesecev ubila
15.000 mož.

Iz Alžira je prispel v Kairo francoski general
Catroux, ki je dejal, da bo po njegovem dose-
žen sporazum med De Gaulleom in Giraud-
jem, čeprav pogajanja trajajo že več mesecev.

Kljub angleškemu pritisku na Egipt, naj uvede
redne diplomatske zveze s Sovjetsko Rusijo,
je predsednik egiptovske vlade Nahas paša
sporočil, da to vprašanje za njegovo državo
ni tako nujno in da mora vlada posvetiti naj-
večjo pozornost stališču egiptovskih strank do
tega predloga.

Vojni izdatki Švice so znašali do konca lanskega
leta 5,7 milijard švicarskih frankov, od ka-
terih je plačanih že 1,1 milijarde švicarskih
frankov.

Ameriški vojni cilj: preprečiti zmago Sovj. Rusije

Zahteve po številni enakosti ameriške vojske s sovjetsko armado

Rim, 18. februarja s. Zaveznike Sovjetov za-
čenja skrbeti morebitna boljševiška nevarnost za-
radi kake ruske zmage. Znan ameriški časnikar
Arthur Crock je objavil v listu »Newyork Times«
članek, v katerem trdi, da se ameriški vojaški vo-
ditelji upirajo zahtevam civilistov po zmanjšanju
števila ameriške vojske, češ da to število ne sme
znašati manj kakor 11 milijonov mož, to pa za-
di tega, ker ti vojaški voditelji hočejo, da mora
imeti ameriška vojska po vojni enako številčno
moč kakor ruska vojska. Da se po koncu sedanje

vojne prepreči nov spopad in ohrani mir, je po-
trebno, da ohranijo Združene države izredno vo-
jaško silo, ki bo stala ob boku zastopnikom, po-
slanim na mirovno konferenco. Neizogibno po-
trebno je, da preprečimo, dokler je čas, zmago
Rusije, ki bi obvladovala Evropo ter narekovala
svoje postave evropskim narodom. Po vojni bo
Evropa dosti bolj potrebovala močnega ameri-
škega orožja kakor pa plameničnih govorov ka-
kega Henrvia Wallacea«. končuje članek.

Partizanski rabelj Šuligoj — prijet Zver v človeški podobi, ki je pobil nad sto ljudi

Ljubljana, 18. februarja.

Kronika o vseh partizanskih krvočolnostih je tako grozna, strahotna in pretresljiva, da človek ne more najti več prave besede, niti pravega izraza, da bi mogel dovolj zgornjo popisati ta nečloveška dejanja, ki jih pošten človek ne more dometi in prisoditi ljudem z dušo, vestjo in srcem. Po že mnogih odkritih grozodejstvih, ki so jih izvrševali partizanski krvniki nad našimi ljudmi, prihajajo na dan še hujša zločina in še groznejši umori.

Tako so prišli v Razorski dolini pri Stari Vrhniški 32 letnega Šuligoja Emila, slovitega partizanskega rabelja, ki je pri zaslišanju priznal nad sto umorov nedolžnih ljudi in do dna razgalil svojo podlo dušo, mnenje, da bo rešil svoje življenje z ovajanjem svojih tovarišev-partizanov, s katerimi je prebival našo kri v Razorski dolini.

Krvnik Emil Šuligoj je služil kot hlapec v Blatni Brezovici pri posestniku Francetu Lavrinu, od predlanskega božiča dalje na Stari Vrhniški št. 73. Prvič je prišel s partizani v stik v Bervkah, kjer so sklicali zmiting, na katerem je govoril partizan »Gijuro« iz Borovnice. Takrat so mu dali letake, da jih je raznašal po Sinji gorici in nato še trikrat po Blatni Brezovici. Tako je Šuligoj prehajal vedno bolj od dne do dne v partizansko službo ter partizanom delal vedno več uslug.

Priznal je dalje tudi, da je večkrat nosil krompir, ki so ga zbirali kmetje po partizanskih ustrahovanjih v Blatni Brezovici na določeno mesto blizu hiše »pri Jurešu«, kjer so ga nato prevzeli drugi. Vsega je bilo 400 kg krompirja, ki ga je nesel osemkrat po 50 kg. Partizan je izdal svoje tovarše Slabeta Alojzija, Nagodeta Antona, Hladnika Antona, Gregorka Franca, Umeka Franca in Umeka Antona, ki so zbirali krompir.

Poleti ga je spravil med aktivne partizane Ole Stanislav iz Notranjih gor. Najprej je bil v taborniku na Žažarskih rupah, od koder so hodili pobijati, ropati in požigati v Podlipo, Zažar, Vrzeneč, Horjul in še drugam. Tamkaj je bil njegov poveljnik »Gade«. Udeležil se je napada na St. Jošt, kjer so partizani oplenili zadrugo in zažgali prosvetni dom, pa so se morali kljub silni premoči v ljudeh in orožju umakniti in pustiti strojno, prapor in Gadova znamenja. Kozolec gostilničarja Skvarče je Šuligoj sam zažgal. Živila, ki so jih napopili v zadrugi, so odnesli na Rupe, kjer so jih hranili v podzemskem skladišču. Šuligoj je izjavil, da je pri tem napadu bilo mrtvih 12 partizanov, nekaj pa hujše ranjenih, katere so potem sami pobili.

Šuligoj — uradni rabelj

Nekaj dni nato se je udeležil Šuligoj poboja Možovne družine v Potoku pri St. Joštu, katere je tudi pokopal. Od tod je odšel na Vranjo peč in bil zavržen, ko so legionarji napadli partizanske položaje na Vranji peči. Takrat je partizanom poveleval Krča »Čuč«. Šuligoj je priznal, da je ustrlel ranjenega legionarja Modrijana Franceca iz Rovt in ga zakopal. Videl je tudi, kako so ubili župnika iz Zaplane. Zelo nazorno je popisal, kako se je pokojni župnik vedel pred smrtjo. Pravi, da je bil nenavaden miren, hraber in neustrašen. Smrti se ni prav nič bal. Celo smejal se je, ko so mu na njegovo vprašanje, zakaj ga bodo ubili, odgovorili, da je izdajalec. »Obsodbo« so izvršili tako, da so ga ustrelili, nato pa na pol nrtvega vrgli v prepad in nanj navali skale.

Z Vranje peči je odšel Šuligoj konec avgusta na Krim, kjer je opravljal službo rabelja in grobarja. Njegovo pripovedovanje o tem njegovem poslu je tako grozno, da bi ne mogli verjeti, da se kaj takega sploh more dogajati, če ne bi bil kraj, kjer se je vse godilo, prelekan in vse te strahote potrjene. Gre namreč za znano krimsko jamo — 20 m globoko brezno — kamor so partizanske zverine pometale nad štiri sto nedolžnih slovenskih ljudi. Ta žalostni in gnusni posel je opravljal Šuligoj. Od svojih žrtev se spominja Janeza Simnica iz Borovnice, Alojzija Novaka, Alojzija Buha iz Podpeči, Jožeta Rutnerja in Jožeta Novaka iz Notranjih gor.

Glavni krimski poveljnik je bil po Šuligojevi izjavi neki Stajerec s partizanskim imenom »Slon«. Eksekutivni vodja za likvidacije pa je bil dr. Cunder, ki je poveljeval pri ubijanju in je ljudi tudi sam streljal. Politkomisariji so bili: Ivan Pavlič iz Notranjih gor, Janez Tršar iz Bresta in Jože Ravnik iz Iga. Poveljniki edinec pa so bili: Krča, Uranek Ivan s Stajerskega, Ignacij Pavlič iz Ljubljane (Viš). Skrivaj je Šuligoj odšel septembra meseca v Borovnico, kjer so po njegovi izjavi mučili partizani blizu vasi 32 ljudi, med njimi pet žensk, in jih pobili. Šuligoj je mučil 5 moških in pet žensk. Eni je odsekal desnico v zapestju, eni odrezal uho, vsem petim pa porezal prsa. Moške je zbadal z nožem po obrazu, nato jih pa poklal.

Iz Borovnice je odšel na Ljubljanski vrh, kjer je bil njegov poveljnik Janez Kavčič, par-

Statve-mehanične kupimo, Vse širine! Ponudbe je poslati upravi »Slovenec« pod »Statve-1030«.

tizansko ime »Maček«, politkomisar pa Milan Leskovec ali »Leskovec«. Ko Cornu v Razorsko dolino je Šuligoja poslal partizan Janez Lučnar iz Vnanjih goric z nalogo, da bo nosil pošto in pazil, če se ne bližajo kje »belci«. Prišel je tja takoj po božiču in že dvakrat nesel pošto na Žažarske rupe. Dne 9. januarja, je prišlo k Cornu okrog 20 partizanov, ki jih je vodil dr. Cenc Logar. Tokrat je Logar obetal, da bo kmalu konec vojne in da bo zmagala SSSR.

Vse to je rabelj Šuligoj Emil pripovedoval vpičito več ljudi. Njegova priznanja so zasliševalce kar pretresla, da mu niso mogli vsega niti verjeti. Ko pa so mu prebrali zapisnik njegovega pričevanja, ga je lastnorčno podpisal.

Razumljivo je, da je Šuligoja doletela pravična kazen in da so ga ustrelili. Tako je končal partizanski rabelj, večna eramota za našo zemljo in kričeha obtožba zločinskih »osvobodilcev«, ki so ljudstvu povzročili grmade gorja in ponižali v krvočolne zveri nevedne ljudi, ki so si poprej z delom znali služiti vsakdanji kruh.

Natečaj za propagandno turistični naraščaj

Navodila:

1. Pokrajinsko poverništvo za tujski promet priredi razstavo propagandno-turističnih plakatov, ki bo od 12. do 27. junija t. l. v Jakopičevem paviljonu.

2. Na razstavi lahko sodelujejo vsi umetniki ljubljanske pokrajine z enim ali več deli, ki pa morajo biti podana učinkovito in razumljivo z umetniškega kakor tudi dokaznega stališča glede načina življenja ali pogleda na pokrajino ljubljanske pokrajine, tako da je mogoče takoj oblikovati motiv propagandno-turističnega pomena.

Kompozicije v barvah, dimenzija 0,70 širine in 1 m višine morajo biti pripravljene za takojšnjo reprodukcijo za tisk in barve.

3. Oni, ki želijo sodelovati pri razstavi, morajo sporočiti svoj pristop Pokrajinskemu poverilstvu za tujski promet, Ljubljana, Gledališka ulica 11., do 20. maja z označbo števila del in naziva motivov, ki bodo predložena.

4. Dela morajo biti poslana v Jakopičev paviljon v terminu, ki bo šele določen. Na hrstu morajo nositi plakati osebne podatke tekmovalca, naziv motiva in ev. prodajno ceno.

5. Razsodišče, sestavljeno iz treh članov, Pokrajinskega poverilstva za tujski promet, Združenja umetnikov in profesoristov, Državne turistične ustanove, bo prej pregledalo in nepristransko izbralo odgovarjajoča dela, ki se bodo tudi nagradila. Odločitev razsodišča so neizpodbitne.

6. Razsodišče ima na razpolago za nagrade 4000 Hr.

Nagradna dela preidejo v last prireditelja razstave.

S štajerskega

Žensko zborovanje v Mariboru. V dvorani trvdke Rotex v Mariboru je bil sklican zbor ženske posade trvdke Rotex, Jugotekstil in Jugo-Ekta. Predavateljice so obravnavale kuhinjske težave, v katerih se delavke uče pripravljati zdravo in izdatno hrano s preprostimi sredstvi. Nadalje so govorile o oblikovanju dnevnega življenja in o vzgoji otrok, ki so poverjeni posebnim negovalkam, s katerimi se igraje nauče nemškega jezika. Dekletom, ki niso preveč obremenjena z delom in skrbmi, je bilo naročeno, naj širijo vedro in prijetno razpoloženje. Podobna zborovanja so bila tudi v drugih večjih mariborskih podjetjih, kjer so večinoma zaposlene žene in dekleta.

V Slovenski Bistrici priredi domači godalni orkester 16. t. m. zvečer svoj drugi koncert.

Uspela premiera. V mariborskem gledališču so uprizorili znano Ziehrerjevo opereto »Potepuh«. Poročila pravijo, da je bila premiera skrbno pripravljena in da so vse predstave razprodane. Zlasti se odlikuje Dagmar Šumi v vlogi ple-salke Mimi.

Smrt pod tovornim avtom. Pretekli četrtek zvečer se je primerila na klancu pred Slovensko Bistrico usodna smrtna nesreča. 12 letni šolar Pušič Janko z Jožefovega hriba je šel iz šole domov. Nesreča pa je hotela, da ga je priklonnik tovornega avtomobila podrl in so mu šla kolesa čez trup in glavo. Obraz je bil kar stisnjen. Otroka so našli mrtvega v mlaki krvi. Poleg sirmo-mačka je v krvi ležala štruca kruha, ki jo je nekaj minut prej kupil pri peku. Neznani vozač se ni znebil za žrtev in je zdirjal dalje. Išče ga policija.

Smrtna kazen za ljudskega škodljivca. Dne 28. januarja je bil v Leobnu usmrčen 46 letni Anton Komernik, ki ga je posebno sodišče obsodilo na smrt, ker si je v okrilju zatemnitve prisvojil najmanj 300 poštnih zavojev, med njimi tudi pošiljke za fronto.

Izmena izrednega komisarja pri Rdečem križu v Ljubljani

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291 in

ker mora izredni komisar pri Rdečem križu v Ljubljani prvi kapetan zdravnik dr. Franc Buereri, ki je bil imenovan z odločbo z dne 20. novembra 1942-XXI št. 111, zaradi premestitve zapustiti svoje mesto,

odloča:

Na mesto prvega kapetana zdravnika dr. Franca Buererija se imenuje za komisarja pri Rdečem križu v Ljubljani kapetan zdravnik Italijanskega rdečega križa dr. Cattaneo Unkas.

Ta odločba stopi takoj v veljavo in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Obveznost poseka vzdolž zemljiškega poseka na ozemlju občin Kostanjevica—St. Jernej—Orehovica in Brusnice

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja:

Člen 1. Obveznost poseka po naredbi z dne 8. maja 1942-XX št. 87 se razširja nadalje na zemljiški pas vzdolž črte, ki poteka od reke Krke severovzhodno kraja Kostanjevica v južnih smeri čez ozemlje občin Kostanjevica—St. Jernej—Orehovica in Brusnice, v smislu planimetričnega načrta, ki ga obmeji vojaško oblastvo z znamenji, postavljenimi v naravi vpičito predstavnikov prizadetih občin in ki se vpičito v katastrski zemljevid, ta pa se razgrne na vpogled občinstvu pri uradih zadevnih občin.

Člen 2. Vzdolž črte iz člena 1. določijo vojaška oblastva notranji in zunanji rob pasu, ki naj se izseka na srednjo globino 300 m, kar se lahko zoži ali razširi glede na potek tal in označijo to z znamenji, postavljenimi v naravi vpičito predstavnikov prizadetih občin.

Člen 3. V 15 dneh od dne določitve poteka planimetrične črte pasu po načinu iz člena 1. se mora posekati ulica, globoka vsaj 30 metrov po črti, zarisani v naravi.

V 60 dneh od istega dne se morata dokončati posek in odvoz lesa z vse površine, ki jo zadeva obveznost poseka.

Člen 4. S posekom pridobljeni les morajo lastniki, kolikor je za to prikladen, obdelati v parijah po merah, ki jih določi vojaško oblastvo, kateremu se morajo te parije tudi ponuditi v nakup.

Člen 5. Nespremenjeno veljajo za posek pasu iz prednjih členov določbe, za kršitelje teh pa kazni iz navedbe z dne 8. maja 1942-XX št. 87, kolikor ne nasprotujejo predpisom te navedbe. Lastnikom, ki bi lesa ne obdelali in parije ne izročili vojaškemu oblastvu po prednjem členu 4., se les zapleni, kjer koli bi se našel.

Člen 6. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Dve, tri z vrta

Gospodarji in lastniki vrtov in vrtičkov že komaj čakajo, kdaj se bo zemlja prebudila in ogrela, da bodo lahko posejali in posadili prvo seme. Letos bodo izginile z naših vrtov rožice, namesto njih bo raslo zelje, solata in fižol. Ljubljanci smo že takoli: radi gledamo cvetice, a še rajši imamo poln zeloten. Ker je v teh časih tudi zelenjava važno živilo, bo gotovo vsak nasadil čimveč površine in le v bolj oddaljenih kotih, kjer bi zelenjava ne uspevala dobro, bomo videli skromne cvetice, ki so v prejšnjih časih bile na prvem mestu.

Meseca februarja nimamo na zelenjadem vrtu posebnega dela. Če gredice se nismo pokopali, naredimo to ob ugodnem vremenu čimprej. Zanimati pa se moramo bolj za seme. Ostanke semen lanskega leta in prejšnjih let skrbno pregledamo in preizkusimo njih kaljivost.

Na plitev krožnik položimo okroglo izrezan pivnik, ki ga namočimo, naj pa natresemo od vsake vrste po 50 ali 25 semen. Krožnik s semeni pokrijemo s stekleno ploščo, deščico ali trdim papirjem in skrbimo za stalno vlago. Ko prične seme kaliti, odstranjamo sproti izkaljena semena, na ostalih neizkaljenih pa izračunamo odstotek kaljivosti semen. Tako n. pr., če od 50 zrn vzklaj 35 semen in ostane 15 neizkaljenih, je seme 70% kaljivo. Po odstotkih kaljivosti lahko izračunamo, koliko semen bomo porabili za satev. Čim manjša je kaljivost, tem gostejše moramo sejati.

Po preizkusu kaljivosti lahko točneje naročimo svežega semena, ker vemo, koliko ga bomo potrebovali. Seme naročimo čimprej, da ne bomo dobili ostankov! Le z dobrim semenom bomo dosegli boljše žetev.

Se nekaj lahko naredimo v tem mesecu, kar bo posebno veselilo eno neustupne, ki bi se radi brodili po zemlji.

Na vrtičku imamo gotovo nekaj drobnjaka. Sedaj ga nekaj izkopljemo in posadimo v lončke ali zabojčke, ki jih postavimo na kuhinjsko okno in pravilno zalivamo.

Drobnjak kmalu odžene in ga lahko že čez ne-

Razpust telesno-kulturnega društva »Atena«

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, proučivši stanje Telesno-kulturnega društva »Atena« s sedežem v Ljubljani in ki je delovalo na vsem ozemlju bivše Jugoslavije, proučivši društvena pravila in smatraje, da je njegovo delovanje nepotrebno glede na novi položaj, nastali po razpadu bivše kraljevine Jugoslavije in zaradi ustanovitve drugih organizacij z enakimi nameni, za kakršne je bilo nekoč ustanovljeno to društvo, na ozemlju pokrajine,

odloča:

Telesno-kulturno društvo »Atena« se razpušča in se mora njegova imovina po členu 25. pravil v desetih dneh izročiti ljubljanski občini, ta pa jo izroči Italijanski Liktorski Mladini v Ljubljani, ki joji v svojem področju tudi žensko telesno kulturo.

Ta odločba je takoj izvršna in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 16. februarja 1943-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Obvezno prijavljanje lesa za obdelavo

Rim, 18. febr. s. Rimski uradni list objavlja ministrski odlok, ki ureja izdelovanje in razdeljevanje lesa za obdelovanje. Odlok določa med drugim, da morajo vsi — kmetje, trgovci, industriji in obrtniki, ki imajo doma ali uvožen les za obdelavo na zalogi, za trgovanje z njim ali pa za porabo v domačem podjetju, sestviti za vsako pokrajino, v kateri imajo skladišče lesa in žage, seznam prodaje in prejema, v skladu z vzorcem, ki ga je korporacijski odbor določil za razdeljevanje lesa. Te obveznosti zapadejo tudi tisti, ki imajo v shrambi ali pod drugačnim naslovom les za obdelavo, ki je last drugih. Izjemo tvorijo le prevozna koncesionirana podjetja. Pokrajinski korporacijski sveti lahko v primeru potrebe ukažejo posameznim tvrdkam, da morajo voditi ločene sezname za vsako skladišče in vsako žago, ki jo imajo trdke v isti pokrajini. Vsi, ki neposredno izkoriščajo gozdove ali posamezna drevesa za pridobivanje lesa v kateri koli namen, morajo zapisovati v seznamu prejema in oddaje ves les za obdelovanje in ga mesečno prijavljati pokrajinskemu svetu tiste pokrajine, na kateri so rezani les pridobili. Vsi tisti, ki neposredno izrabljajo gozdove za pridobivanje lesa, morajo na vsake tri mesece prijaviti vse količine lesa, izvezeni les za kurjavo ali za predelovanje v ogelje. Prav tako morajo prijavljati les vse trdke, ki sekajo les v lastnih gozdovih. Ves les, ki ga imajo lastniki ali shranjevalci prijavljenega, morajo imeti na razpolago za korporacijsko ministrstvo.

Dom pa si lahko pripravimo še eno delikateso, namreč rabarbar. Normalno pričemo obirati rabarbarina stebela v mesecu maju. Ako pa rastlino silimo, dosežemo prvo žetev že v sredji ali do konca marca, lahko pa tudi prej.

Sedaj v začetku februarja skopljemo na vrtu močne, dobro razrasle in vegevalne korenine rabarbare, ki jih prenesemo v tempejšo, a toplo klet (15–20 stop. C). Pri izkopavanju moramo paziti, da dvignemo korenine s čim večjo zemeljsko balo vred, da se ne potrgajo drobne korenine. V topli kleti napravimo v kotu majhno gredico iz dobre vrtni prsti. Sem postavimo korenine tesno drugo poleg druge in jih do vrha zasujemo z zemljo. Skrbeti moramo za stalno vlago.

Radi toplote in vlage korenine kmalu odžene debele listne peclje, in ker so v temi, so lepo beli, mehki in jako okusni ter so res prava specialiteta. Seveda se nam bo to posrečilo, če so rastline dovolj močne in rasto na vrtu v dobri in gnojni zemlji.

Rabarbaro lahko še na drug način primoramo, da nam da prej pridelek. V ta namen povežemo na korenine kar na prostem večji lonec, zaboj ali manjši sod in obdamo posodo okoli s svežim konjskim gnojem, ki ga pokrijemo z zemljo, da oddaja več toplote v notranjost. Gnoj, ki naj bo čim bolj slannat, porabimo precej, saj mora obdajati posodo vsaj pol metra na široko.

Toplota gnoj kmalu prisili korenine k življenju in odganjanju listnih pecljev. Vendar gre na ta način počasneje in ker je gnoj v sedanjih časih zelo drag, bo gotovo prvi način priporočljivi.

Pri rabarbari uporabljamo samo listne peclje, ker vsebujejo listi, ki jih nekateri priporočajo za špinac, preveč oksalne kisline, ki lahko izzove zastrupljanje.

Papeški dvor je zaradi večnega preganjanja, krivic, nasilja in plenjenja, ki so se po 2. februarju 1808 neprenehoma vrstili, imel razlog za 1806 sestaviti pismo, ki naj bi ga objavili zadnji trenutek pred skrajno stisko, da bi se posvetilo trpljenje Cerkve v pravi luči. Stavbo tega pisma so zaupali kardinalu Di Pietru, papež pa ga je potrdil in ga dal tudi natisniti. Pismo o izobčenju je bilo torej že l. 1806 pripravljeno. Vendar je papež zmerom odlašal in ni uporabil tega duhovnega sredstva, medtem so dali vse iztisne pisma celo sežgati. Nazadnje je bil papež sprevlel in začutil, da je posoda polna in da ni mogoče več nadaljevati. Kardinal Di Pietro je znova spisal pismo o izobčenju in v noči med 10. in 11. junijem so ga »v večni spomin« nabili na navadnih mestih.

Pismo je zelo obširno. Papež najprej navaja krivice in nasilja, ki so jih prizadejali Francozi, omenja, da je zmerom upal v izboljšanje razmer, »toda« se sprahuje, kolikšno je bilo iz našega upanja? Kakšne sadoje je nazadnje obrodila takikna popustljivost in odnehljivost? Potem se pismo loteva kršitev prava, ki so jih prizadejali po 2. februarju 1808. »Ker samozvanci« je zapisal, »niso nič dosegli z grožnjami, so se odločili za drugačno ravnanje: s počasnim, toda silno nevarnim in zelo brezbožnim preganjanjem so si prizadevali spodkopati naše življenje. Zato nas imajo zaprte v našem dvorcu kakor v ječi in po 2. februarju ni minil dan, da se ne bi pridružila kaka nova žalitev Svete stolice ali napad na našo zavednost.«

Edino papeževo orožje.

Papeški dvor je zaradi večnega preganjanja, krivic, nasilja in plenjenja, ki so se po 2. februarju 1808 neprenehoma vrstili, imel razlog za 1806 sestaviti pismo, ki naj bi ga objavili zadnji trenutek pred skrajno stisko, da bi se posvetilo trpljenje Cerkve v pravi luči. Stavbo tega pisma so zaupali kardinalu Di Pietru, papež pa ga je potrdil in ga dal tudi natisniti. Pismo o izobčenju je bilo torej že l. 1806 pripravljeno. Vendar je papež zmerom odlašal in ni uporabil tega duhovnega sredstva, medtem so dali vse iztisne pisma celo sežgati. Nazadnje je bil papež sprevlel in začutil, da je posoda polna in da ni mogoče več nadaljevati. Kardinal Di Pietro je znova spisal pismo o izobčenju in v noči med 10. in 11. junijem so ga »v večni spomin« nabili na navadnih mestih.

Pismo je zelo obširno. Papež najprej navaja krivice in nasilja, ki so jih prizadejali Francozi, omenja, da je zmerom upal v izboljšanje razmer, »toda« se sprahuje, kolikšno je bilo iz našega upanja? Kakšne sadoje je nazadnje obrodila takikna popustljivost in odnehljivost? Potem se pismo loteva kršitev prava, ki so jih prizadejali po 2. februarju 1808. »Ker samozvanci« je zapisal, »niso nič dosegli z grožnjami, so se odločili za drugačno ravnanje: s počasnim, toda silno nevarnim in zelo brezbožnim preganjanjem so si prizadevali spodkopati naše življenje. Zato nas imajo zaprte v našem dvorcu kakor v ječi in po 2. februarju ni minil dan, da se ne bi pridružila kaka nova žalitev Svete stolice ali napad na našo zavednost.«

Zamolčani Napoleon

»V sencih rimskega dvorca« omenja Chateaubriand, »sta se dva starca (Pij VII. in kardinal Pacca) bojevala z močjo, ki je ves svet pehala na kolena. Človek, ki je pripravljen na smrt, je nepremagljiv... Sedemdesetletni duhovnik se je brez slehernega vojska igral s cesarstvom.« Odlična ruska osebnost, ki je bila tedaj v Rimu, poroča o tem izrednem dogodku: »V Rimu je dvoje nasprotujočih si vlad. Pod poveljstvom prve je vojaštvo, orožništvo, trdnjave, ječe: skratka vse, kar more pomagati naložiti poslušnost ter podkrepiti povelja in ukaze, toda te vlade nihče ne posluša, in če hoče doseči izvrševanje povelj in ukazov, mora zmerom uporabiti silo. Nasprotno pa je druga vlada že ves čas brez vseh teh sredstev: zaprta je v nekem dvorcu kakor v ječo, obdajajo jo sovražni oddelki, svojo voljo more objavljati ljudstvu samo s kratkimi sporočili: toda vsi jo brez nadaljnega poslušajo.« Sicer pa se je sam Radet pritoževal zunanjemu ministru v Parizu, da »je papež veliko uspešneje poveljeval s svojim prstom, kakor Francozi s svojimi bajonetli.«

Res je zanimivo in značilno, da se je upal razoroženi, nebrani in stari papež pogumno, vztrajno in nepremagljivo upirati Napoleonu, medtem ko so se v oboroženih evropske sile uklanjale. Je pa tudi žalostno poučno in ponekod nič prida spodbudno ugotovljati, kako na vsem svetu ni bilo sile, ki bi si upala izreči eno samo besedo v prid papežu, dvigniti se v njegovo obrambo ali se samo postaviti na njegovo stran. Kakor omenja neki znamenit življenjepisec Pija VII., so se knezi celo jezili spričo papeževega odpora, ki je bil v očeh njihovih podložnikov zasmehovanje njih samih, ki niso znali drugega, kakor podlo in hlapčevsko izkati naklonjenosti francoskega cesarja.

Dopolnjeno je!

Lahko si mislimo, kako je bil Napoleon jezen, ko je zvedel o pogumnem in nepremagljivem papeževem vedenju. Samo španska vojska in vojska, ki mu jo je napovedala Avstrija, sta mogli za nekaj časa zadržati izbruh njegove jeze. Vendar na to ni pozabil in po zavzetju Dunaja je dne 17. maja 1809 iz Schönbrunnja poslal dvoje odlokov. S prvim odlokom je priključil papeško državo francoskemu cesarstvu, Rim je bil razglašen za »cesarsko in svobodno« mesto, ljudski davki niso prihajali več v papeško, ampak v cesarsko blagajno; ki je medtem našla način, da je iz papeških gospodstev utržila letno dva milijona, vendar pa dvorci, posestva in zasebno papeževstvo premoženje niso spadali pod davke in francosko sodstvo. Z drugim odlokom je uredil, da je tako imenovani svet, ki mu je predsedoval general Miollis, s prvim imenjem prevzel vladno papeško državo in da je s prvim januarjem 1810 dobila oblast ustavna vlada.

Dne 10. junija so po vsem Rimu med veselim streljanjem razglasili cesarski odlok, ki so ga potem tiskanega razdeljevali po cestah, medtem pa so z Angelskega gradu sneli papeško zastavo in jo nadomestili s francosko. Ko je kardinal Pacca prinesel papežu enega izmed listov, ki so jih delili po cestah, sta oba ponovila besede, ki jih je spregovoril naš Gospod na križu: »Dopolnjeno je!«

Protestantski zgodovinar Thiers pripominja: »Napoleon je drzno dosegel vrh svojih nezaljubljenih ravnanj, ki je sklenil vreči Pija VII. s prestola, mu vzeti žezlo in mu pustiti samo tiaro... Tako se je torej vedel pobudnik sporazuma... Največji človek je samo še otrok, kakor hitro se da voditi svojim strastem.«

Cesar je v nekem pismu z dne 10. junija pisal Miollisu: »Ne trpite nikakršnega upiranja. Tudi v papeževem domu zaprite vse tiste, ki splotkarijo zoper javni mir in varnost mojih vojakov. Ta duhovnik (tako je imenoval papeža) zlorablja svoj položaj, toda zasluži manj prizanesljivosti kakor kateri koli drug.« V nekem drugem pismu z istim dnem je cesar ukazal neapeljskemu kralju Muratu: »Nobenemu pribeležniku ne smete prizanašati (tu je jasno namigovanje na papeževo stanovanje), če ne bodo pokorni mojim odlokom, in pod nobenim

IX. letni občni zbor Prirodoslovnega društva

V kratkem bo izšel tretji zvezek Prirodoslovnega zbornika

Ljubljana, 18. februarja.

V predavalnici mineraloškega zavoda na vseučilišču je podal odbor Prirodoslovnega društva obračun dela v pretekli poslovni dobi. Skupščina je vodil predsednik vseučiliški profesor dr. Alija Košir, Muzejsko društvo pa je zastopal namesto predsednika vseučiliškega rektorja dr. Kosa podpredsednik ravnatelj dr. Mal. Po počastitvi spomina 6 pokojnih članov vseuč. prof. Nikitina Vasiljeva, dr. Cholewa, ki sta mnogo znanstveno delovala v društvu, dalje dr. Srečka Puherja, vseuč. prof. dr. L. Ehrlicha in višjih šolskih svetnikov Alfonza Pavlina in Ferdinanda Seidla, ki sta bila društvena častna člana, je predsednik poročal o društvenem delu ter zlasti podrobno razveseljivo dejstvo, da so stiki med Akademijo znanosti in umetnosti ter Prirodoslovnim društvom poživljeni, kar je posebna zasluga predsednika dr. Vidmarja. Ti stiki so se pred prejšnjim občnim zborom nekoliko prekinili, vendar je uspelo, da so priznali zapisnik glede predaje Prirodoslovnega vestnika. Sedaj je odbor sklenil, da se stari zapisnik spet uveljavi. Nato je poročal o Zborniku. Pred koncem koledarskega leta naj bi namreč že izšel 3. zvezek Prirodoslovnega zbornika. Ko je društvo dobilo od Visokega komisariata lepo podporo 5000 lir, je odbor sklenil, izdati ta zvezek, četudi bi stroški s to podporo ne bili kriti. Zvezek naj bi izšel na 6 ali 7 polah. Po nalogu upravnega odbora je stopil uredniški odbor v stik z znanstveniki, razposlal vabila in tako je upati, da bo zbornik izšel že v nekaj mesecih. Prof. dr. Kral je izstavil formalni predlog, da prevzame izdajo znanstvenih del Akademije znanosti in umetnosti. K besedi se je oglasil dr. Pernel in načel vprašanje učinka izdaj poljudno-znanstvenih razprav za javnost. Urednik Zbornika dr. Mario Rebek je pribil, da je važno delo Zbornika tudi oblikovanje znanstvenega jezika (terminologija).

Tajnik prof. dr. Maks Vraber je poročal, da je imel odbor 3 seje, na katerih je obravnaval važnejše društvene zadeve, tako vprašanje društvenega gospodarstva in ureditev razmerja med Akademijo znanosti in umetnosti ter Prirodoslovnim društvom ter v zadevi prirodoslovnih razprav, v čemer je pokazalo predsedstvo Akademije široko razumevanje in se je tako dosegel časten in koristen sporazum. Odbor je nadalje razpravljao o 3. izdaji Zbornika Prirodoslovnega društva, za katerega so pripravili že v teku in je Visoki komisariat že odobril 5000 lir podpore. Manj važnejše ali pa nujne zadeve je reševal ožji odbor. Ob koncu poslovne dobe (1941) je Prirodoslovno društvo štelo 239 članov, od teh 224 rednih, 3 častne in 12 ustanovnih, lani pa so umrli 4 redni in dva častna člana, tako da šteje društvo danes 220 rednih, 1 častnega in 12 ustanovnih članov.

Po poročilu blagajnika ima društvo za 43 tisoč 124,50 lire čistega premoženja z vsemi zalogami in inventarjem. Dohodki s podpore so znašali 6498 lir, izdatki pa 4627,52 lire. Skupen saldo je znašal 5435 lir, aktiva 5714, zaloga 15.438 in inventar 1138 lir. Čisto premoženje brez zaloge vrednosti 26.228 lir. Članarina je plačevalo 31 članov. Posebnost društva je, da nima nikakih pasiv. Knjižnica sprejema le nekaj domačih glasil in revij, dobila pa je 3 knjige prirodoslovnih

Uradna objava CONI-ja št. 7

Športni zdravniki. Odrjeja se, da morajo biti zdravniki športnih društev vključeni v odbor letih. Telovadna aktivnost. Društva, ki nameravajo ustanoviti bodisi moške ali ženske oddelke artistične telovadbe so vabljena, da to sporočijo, medtem pa morajo poskrbeti primerne lokale za telovadno udejstvovanje.

Udeleževanje boksarjev. Društva, ki nameravajo ustanoviti boksarske oddelke, so vabljena, da to sporoče.

Košarka. Društva, ki nameravajo ustanoviti bodisi moške ali ženske oddelke za košarko, so vabljena, da to sporoče.

Važna obvestila. Vsa društva se opozarjajo, da ne smejo organizirati nobene prireditve, če niso predhodno dobila odobrenja sporeda s strani pristojne športne zveze ali športnega komisariata. Postopoma bo treba vložiti prošnjo za dovoljenje za prireditev na Kr. kvesturo preko urada CONI-ja. Prošnjo je treba vložiti vsaj pet dni pred prireditvijo. Športnih prireditev, ki se prirejajo pod okriljem CONI-ja, se ne morejo udeležiti druga društva, kakor tista, ki so redno vpisana v športne zveze ali športne komisariate in vsi atleti morajo imeti dovoljenje za nastope za tekoče leto.

Dijaki-športniki. Določa se, da smejo stopiti v športna društva pod okriljem CONI-ja dijaki, ki morajo prositi za dovoljenje pri pristojnih šolskih oblasteh. To prošnjo je mogoče vložiti tudi preko tega urada.

Sodniški zbor za tekme. Določa se, da je zbor sodnikov tehnično in disciplinsko, kakor tudi glede sojenja odvisen od pristojnih športnih zvez.

razprav, ki jih je darovala Akademija znanosti in umetnosti. Urednik Zbornika je poročal, da je odbor stopil že v stik z gospodarskimi krogi, ki so obljubili podporo za izdajo Zbornika. Dodaj se je prijavilo že 10 znanstvenikov, ki so pripravljali sodelovati pri izdaji Zbornika, kar je po tako kratkem času lep uspeh. Proračuna niso sestavili, ker je vse delo itak odvisno od podpor. Letna članarina ostane tudi v bodoče 10 lir.

Na ribniških kolinah

»Ko zebajle zrnka«, prašiči cvilijo po ribniških vaseh

Spomini na lepe domače praznike, zlasti na kolino, »ko zebajle zrnka«, so lepi. Takrat, ko po vaseh prašiči cvilijo, je v ribniških vaseh posebno prijetno.

»Tok uitr boste pa hudi pr' vas, ku vid'm.« s temi besedami je nagovoril sosed očeta, sededečega na nizkem stolčku za vratmi. V rokah je držal nož, preko kolena je imel privezano zaplato, po kateri je potezal tanke jelove cepanice. Pripravljal je »špine«. »Ja boš, naj drgač, zebajle nam je zrnkalu, pa smo se odločili, da ga bomo dajl' ukrakl'. Te besede so zadostovale obema, meni pa se je »za maloc« zdelo taka govornica o »domačem prazniku«. Možaka sta se pomenovala o gospodarskih poslih in kolin sploh nista več omenila.

Pramen sončni žarkov se je usnil izza sedove strehe in napolnil sobo, ki je bila nenkrat vsa prečudno svetla, kot bi se kopala v zlatu. Moja drobna glavičca je bila vsa zaposlena z jutranjim »domačim praznikom«, ko ne bo treba iti v šolo. Sneg, ki je blestel na soncu v vseh mavričnih barvah, se mi ni zdel še nikoli tako nenavadno krasen. Opazoval sem vrabce in sinčke, ki so med porednim živ-zav in čin-ča-ra-ra posedali na okno. Mimo hiše so švigale sani skoraj neslišno, le zvonjenje zvončkov je bilo čuti v daljavi.

Ležal sem na peči. Zdelo se mi je velika in prostrana, da bi bilo prostora na njej za vso družino. Užival sem ob pogledu na zasneženo naravo. Med te vrste užitek so se mešali prijetni občutki že vnaprej doživljanja jutranjega dne. Sosed se je poslovil. Oče je zbral špine v šop, jih povezal z ličjem in postavil v zapeček. »Naj se n'man pos'jšijo, bodi polej b'l krhkuje ze lom't. — Ti pa le pridn' buad na pjač', če čš, de boš uitr ze rjep'k držou.« To rekiš je odšel v hlev k živini.

Postal sem nestrpen in nisem mogel zlepa dočakati jutra. V spanju sem slišal prašičevo hreščanje. Mežnar je zvonil »k dnevu«, kmalu za tem je družina vstala. Mati so pripravili mnogo kuhane kaše za v klobase. Voda je vrela v kotlu in vse je bilo pripravljeno. Čakali so le, da se je popolnoma »razvidlo«. Zunaj je bilo strupeno mrzlo, kar me pa ni moglo zadržati, da bi ne prijel za repek, saj mi je vendar oče rekel tako. Nož so bili zapčeni v okvir hlevnega okna, »štakounce« tudi pripravljene...

Po zajtrku so močne roke šestih mož zgrabile mirnega, nič hudega »lutočega« prašiča. Cvilil je in brcal, a so ga le ukrotili. Zvlekli so ga na »trugo« in pritiskali z vso silo. Oče mu je tedaj ovil vrvice okrog rila, nategnil glavo in že je tičal nož z ročajem vred v prsih uboge žrtev. Kri je tekla v škaf v debelem curku in se kadila v jutranjem hladu. Jaz sem držal za repek; zadnjič je še brenil prašič in negibno obležal na tleh, kamor so ga zavabili.

Odnegli so ga v trugi pred vežo in poparili z vrelim kropom. Ošopali so ga prav do gola in zameli na mesnico v hišo. Sosedje so odšli; oče si je zavil rokave in pričel z »meduja« dajvajmami. Debele plasti slanine so visele na strani, ko je jemal drobovje iz njega. Jetrca je oddal kar materi in kmalu je prijetno zadisalo po vsej hiši. »Raztešenec« je bilo gotovo. Na mizi so bili zloženi udje, slanina položena na deske in nasoljena.

Ne odlašajte, ampak takoj kupite Gogoljeve

»Ukrajinske povesti«

»Toku, taglaunu ja zdaj pr' kraji; kar jectra pr'nes', tastara, de s' bomo mau dušo pravezal«, potlej pridejo klobase na vrsto; tako je odločil oče.

Da je za klobase potrebno sesekljati pljuča itd., o tem ne bom pravil, ker se mi po njih preveč sline cedijo; prav tako ne o »delanju« krvavic; raje sedimo za mizo, na katero so mati prinesli skledo toplih koruznih žgancev, pokritih s »ta debelimi ocvirki« in skledo kislega zelja zraven. Razume se samo po sebi, da smo bili deležni tople pečenke in ostalih do-

Pri volitvah je bil izvoljen stari odbor s predsednikom vseuč. prof. dr. A. Koširjem na čelu, ki je pristal na soglasno izvolitev le za leto dni, pravila pa predvidevajo izvolitev za 3 leta. V odboru so naslednji gg.: dr. Maks Vraber, dr. inž. Anton Kuhelj, dr. Simon Dolar, dr. Mario Rebek, dr. Božo Škerlj, Franc Premrl, dr. Valter Bohinec, dr. inž. Dušan Avsec, Rafael Bačar, dr. Jovan Hadži, dr. inž. Alojzij Král in dr. inž. Janko Kavčič, za predjednika pa sodnik kasacijskega sodišča docent dr. A. Munda in odvetnik dr. Josip C. Oblak. Skupščina je potekla v najlepšem soglasju in rodila odlične sklepe, ki jih bo Prirodoslovno društvo tudi izvedlo.

broj, združenih z domačim praznikom. Kravice so bile šele za večerjo, potreba jih je najprej skuhati v kotlu, nakar šele pridejo v ponev. Mislite, da je malo dela, kadar »so hudi pri hiši«?

Spomnim se starega očeta, kako je bil nekega takega dne natakjen. Ravno je polnil krvavice, pa ti pride na lepem ciganka z bisago v hišo. Ven spravi jo, je bilo nemogoče, dal ji je krvavico, pa je odšla. Čez dobre četr ure je bila že spet na vratih, misleč, da jo stari ne bo poznal. »Ti sajme pokvarjenu ti, misl' vse spod ruak odnest'!« se je razjezil; prosila ga je tako lepo, da ji ni mogel odreči. Vse svetnike, priprošnike in pomočnike je prosila, naj mu dajo srečo itd. Res se je »odločil«, da ji da še eno. Napolnil je črevo z redko godljo, jo zašpilil in poklical ciganko bliže. »Samu gijed«, de jo skrijaš, de te ne bo ma' villa,« ji je dejal. Ciganka ji za klobaso skočila v vodo sredi zime, zato je bila pripravljena na vse. Odpela je ogrinjalo in jo spustila za obleko. Tedaj pa — o joj, klobasa je bila slabo zašpiljena in se je razlila po ciganki. Ta je kriknila in zbežala iz hiše, da jo je komaj utegnili vprašati, kaj naj pomeni njen beg. Videl je skozi okno, da drži roke od sebe in teče k vaškemu vodnjaku, kar ga je spravilo v tak smeh, da so solze tekle iz oči.

Taki in podobni trenutki dopolnjujejo domači praznik in blazijo natakjenost klavcev. Kaj se hoče, tudi to spada zraven.

Skoda, pri vsem tem je edino ta, da prehitro minejo leta pod domačo streho, kjer življenje tako mirno teče dalje. Se danes prav tako doživljajo otroci vso isto radost, katere smo bili deležni včasih. Ravno tako sosedje izvelečjo žrtev iz svinjaka in prelijejo njeno kri za blagor domačije. Edina razlika je morda v tem, da ciganka spravi klobaso na varnejše mesto kot jo je tedaj, kajti tudi cigani gredo s časom naprej.

Berite Gogoljeve

»Ukrajinske povesti«

S Štajerskega

Prosvetno zborovanje je bilo 6. in 7. t. m. v Marenbergu, kamor so bile sklicane dekleške voditeljice vsega mariborskega deželskega okrožja. Obravnavale so delovni načrt za prihodnje mesece, se prav posebno za prosvetni teden v marcu. Prirejena je bila vzorna lutkovna predstava. Dekleta so se vezbala v petju in ljudskih plesih.

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli: 73 letni upokojenec Ivan Vučak, livarjev sin Adalbert Janežič, mali Rajmund Koritnik, 69 letna Alojzija Prikl, 45 letni sprevodnik Karl Wengingerholz, 48 letna krojačica Elza Petek, delavčeva hčerka Marija Cerče, 74 letni vodovodni mojster Franc Ornik; v Studencih železničarjev sinček Karl Dobnikar iz Pohorja, 38 letni skladiščnik Heinrich Engelbert Jiricka iz Dunaja, 49 letni posestnik Ivan Kovčič iz Vintarskega vrha pri Vintarovich, posestnikov sinček Mihael Vrhovnik iz Selnice ob Dravi, 19 letna gosposinska pomočnica Ana Zupec iz Zgornje Slove, Bistrice, 25 letni čevljarški pomočnik Peter Logar iz Gornjega Veranja pri Sv. Trojici, 9 letni šolar Dušan Marevič iz Poljčan, 15 letna viničarjeva hčerka Terezija Ledinek iz Rošpolja pri Kamnici, 65 letni brivec Peter Veselič iz Ljutomer. — V Celju so umrli: 44 letna Antonija Novak, roj. Brvar iz Ostrožnega pri Celju, upokojeni železničar Ivan Kolenc, 51 letna Marija Mirnik, roj. Ribeželj, 41 letna Justina Zupančič, roj. Globočnik iz Pernove pri Vel. Pirešici, poljedelski delavec Ivan Jernejc. — V Gradcu je umrl znan kočevski mlinar in žagar Andrej Peče, star 60 let, ki se je preselil v Mostec. V Celju je umrla Ana Reberšchagg, vdova po pred kratkim umrlem gostilničarju »Pri zeleni trati«. Na Pragerskem je umrla Ana Koren. V Tuniziji je padel 20 letni Ivan Kugovnič iz Velenja, na vzhodnem bojišču pa so žrtvovali svoje življenje dobrovoljec Karl Čuha iz Ptuj, grenadir Franc Zalezel, steklar iz Hrastnika in Herman Held, deseterik v polku gorskih lovcev, ki si je na Kreti priboril železni križec II. stopnje, doma iz Limbuša pri Mariboru.

Ljubljana

Koledar

Četrtek, 18. svečana: Simeon, škof in mučenec; Flavijan, škof; Prepedigna, mučenca.

Petek, 19. svečana: Konrad, spoznavalec; Mansuet, škof; Gabin, mučenec; Julijan, mučenec.

Obvestila

Nožno službo imajo lekarne, mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12, in mr. Komotar, Vič, Tržaška cesta 48.

Pogreb gospe Videnič Marije, ki je bil pomotoma objavljen za pol štirih popoldne, se vrši v četrtek, dne 18. t. m. ob pol 4. uri izpred farne cerkve na Viču na viško pokopališče.

Roža in Boža, ljubki zdravnikov hčerki, se zaljubita... V koga? V »lažniveca«! Kako se pletejo benečanske pustolovščine in kdo dobi končno mesto v srcih zdravnikov hčerk, boste videli in slišali v nedeljo na Rokodelskem odru v izvrstni Goldonijevi veseligr »Lažniveca«. Za tako prijetno razvedrilo si morate oskrbeti vstopnice v predprodaji na dan predstave od 10 do 12 dopoldne in popoldne dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petrankova 12/L.

Kupujte Gogoljeve

»Ukrajinske povesti«

Jutrišnji klavirski koncert bosta izvajali dve domači umetnici, gđ. Silva Hrašovec in ga. Marta Bizjak. Eno in drugo ime je že dokaj znano v našem koncertnem življenju, saj sta obe umetnici priredili že več zelo lepo uspešnih koncertov na dveh klavirjih, znani pa sta tudi kot odlični spremljevalki naših solistov. Jutri bo nastopila vsaka samostojno, in sicer bo odigrala pianistka Hrašovecova prvi del, gospa Bizjakova pa drugi del koncertnega sporeda. Vsak del jutrišnjega koncerta tvori zaokroženo celoto, ki obsega najrazličnejša dela, napisana za klavir od raznih priznanih mojstrov. Opozarjamo na koncert domačih umetnic, ki bo jutri, v petek, dne 19. t. m. ob pol 7 zvečer v mali filharmonični dvorani. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

Gospe in gospodič! 1. marca začnemo s poukom o šivanju perila za domačo porabo. Prijave sprejemajo: Sestre sv. Križa v Marijanišču — dvorcišče levo, vsak dan od 10 do 12 in od 16 do 18. Tam dobite tudi vse potrebne informacije.

VIII. simfonični koncert letošnje sezone, pod vodstvom dirigenta Draga Maria Šijanca, bo imel naslednji spored: Weber: Euryanthe, predigra. Liszt: Prvi koncert za klavir in orkester v Es-duru. Puccini: Intermezzo iz opere »Manon Lescaut«. Fibich: Podvečer, idila. De Micheli: Jutro se prebujajo, glasbena slika. Čajkovski: Rajanje cvetk, baletna glasba. Lisztov klavirski koncert bo ob tej priliki izvajal spremljevanjem orkestra znani, mladi pianist Bojan Adamič. Opozarjamo, da bo začetek točno ob pol 7. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Pričarani ženini, burka v treh dejanjih, bo v nedeljo, 21. februarja ob petih popoldne napolnila franciskansko dvorano s smehom in dobro voljo. Lenka in njena copata Urh, njen mož, sosed Neža in Meta, ter vaški poštar bodo zavozljali in razvezali vozle okoli Lenkine hčere Urške, Metinega Tončka, Nežine Cilke in Amerikanca, ki je iz drugega sveta prišel po nevesto v stari svet.

Za igro je mnogo zanimanja. Preskrbite si vstopnice v predprodaji pri dnevnih blagajni v četrtek, petek in soboto od 17 do 19, na dan predstave pa od 8 dalje.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Četrtek, 18. februarja ob 17.30: »V Ljubljano jo dajmo!« Premiera. Red premierski. Petek, 19. februarja ob 14.30: »Primer dr. Hirna«. Izven. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol. Ob 17.30 »Veliki moč«. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Sobota, 20. februarja ob 17.30: »Mirandolina«. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Opera:

Četrtek, 18. februarja ob 17: »Beg iz seraja«. Red Četrtek. Petek, 19. februarja: Zaprt. (Generalka). Sobota, 20. februarja ob 17: »Janko in Metka«. Premiera. Red premierski.

ROKODELSKI ODER:

Nedelja, 21. febr. ob 3 popoldne: Goldoni: »Lažniveca«. Veseligr v treh dejanjih. Opozarjamo na predprodajo vstopnic, ki bo na dan predstave od 10 do 12 in dve uri pred pričetkom v društveni pisarni, Petrankova 12/L.

Edgar Wallace:

Žabar s krinko

»Neki gospod, nihče! Litnow je bil po pošti poklican, da izvrši to delo. Dobil je tudi sporočilo za sestanek z ostalimi. To pismo je imelo podpis — številko 7. Kot sem vam že povedal, mislim, da je številka 7 najvažnejši član žabarjev, razen številke 1, seveda. To je njegov pomočnik in izvrševalec njegovih zapovedi. Prav tako sem mnenja, da je ta mož Karlo, ki je namrečen v Heronovem klubu, kjer šofira tovorni avtomobil. Dalje je tudi izpovedal, da je v Londonu še okrog dvajset podobnih voz, katerih lastniki so žabarji. Te vozove imajo skrite v garažah. Vsak avtomobil ima svojega šoferja, čigar naloga je le ta, da pride vsak teden enkrat v garažo, da avto očisti in čaka navodil.«

»Heronov klub, to je vendar plesni lokal, katerega delničarja sta Lola in boksar Brady,« je odgovoril Dik zamisljeno.

Elk se je zamislil. »Vidite, na to pa še nisem pomislil. Seveda pa s tem še ni rečeno, da je ravnateljstvo Heronovega kluba obveščeno o nočnih izletih svojega šoferja! Vsekakor si bom pa ta klub nekoliko bolj natančno ogledal in to čimprej!«

Kar se tega tiče mu je bil ves trud prihranjen, kajti ko je naslednjega dne prišel v urad, ga je že tam čakal gospod, ki je želel z njim govoriti.

»Moje ime je Hagn. Sem ravnatelj Heronovega kluba in ešljal sem, da je enega mojih uslužbencev zadelo nekaj neprijetnega.«

Hagn je bil visok, lep šved in je govoril tako gladko in lepo angleščino kot rojen Anglež. »Kako pa ste to izvedeli, gospod Hagn?« je vprašal Elk, ki se mu je zdelo reč sumljiva. »Mož je vendar šel od večeraj zvečer za rešetkami in ni bil z nikomer v nobeni zvezi in tudi ni mogel nikogar obvestiti o tem, da smo ga malo priprli.«

Hagn se je nasmehnil in dejal: »Človeka vendar ni mogoče aretirati in spraviti na varno, ne da bi kdo za to zvedel. Slučajno je videl eden mojih natarkejev, ko so ga peljali v klenjenega v zapor. Ker se danes jutraj ni javil v službi, se je dalo skle-

pati le tako, da ste ga obdržali. Kaj pa je naredil, gospod inspektor?«

»Zalibog vam o tej stvari in morem dati nobenega pojasnila,« mu je odgovoril Elk.

»Ali smem govoriti z njim?«

»Tudi to ne bo mogoče,« je dejal Elk. »Noč je mirno in dobro prespal ter me je prosil, da izročim vsem njegovim svojcem lepe pozdrave.«

Gospod Hagn se je zdel pomirjen s to izjavo.

»Ali bi bilo morda mogoče zvedeti od njega, kam je položil ključ od kleti s premogom?« je moledeval Hagn.

»To je namreč zelo važno zame, ker je mož v tej kleti imel navadno mnogo dela.«

Detektiv se je obotavljal.

»O tem ga lahko jaz vprašam,« je rekel. Pustil je Hagna v družbi enega svojih kolegov. Korakal je čez dvorišča, kjer so bile celice. Ko je Elk odprl vrata, se je Litnow dvignil z lesenege ležišča.

»Neki vaš prijatelj me je obiskal,« je rekel Elk. »Rad bi vedel, kam ste položili ključ od kleti s premogom?«

Le kratak, razumljiv sij je blisnil iz oči malega Rusa. Elku tudi ta malenkost ni usla.

»Recite mu, da sem ga pustil pri možu v Wandsworthu,« je rekel.

»Mhm!« je rekel Elk in odšel k Hagnu.

»Rekel je, da je pustil ključ pri možu v Pentovillu,« je rekel Elk, dobro vedoč, da ne govori resnice. Go-

spod Hagn se je poslovil jako ljubeznivo. Bil je zadovoljen.

Elk se je vrnil k celicam in poklical jetniškega čuvaja. »Ali vas je ta mož vprašal, kam bo odveden?«

»Da, gospod inspektor,« je rekel uradnik. »Povedal sem mu, da bo odveden v Wandsworth. Običajno jetnikom vedno povemo, kam jih bomo odvedli, da lahko obveste o tem svoje sorodnike.«

Elk je videl, da je uspel in ves žarel je od zadovoljstva. Telefonični poziv stražnice Mary Lane, kjer so bili pod ključem ostali udeleženci nameravanega napada na inspektorja, je potrdil njegovo domnevo. Izvedel je, da je prišla navsezgodaj tja neka žena, bržkone žena enega izmed zaprtih, ki je hotela vedeti, kje je pustil njen mož ključ od kleti s premogom.

Odgovoril ji je, da jih je pustil v Brixtonu.

»Može je treba prepeljati v Wormwood Scrubbos jetnišnico. Zapovedujem pa, da bi jim povedali, kam bodo odpeljani,« je odločno dejal Elk.

Še istega popoldneva je ropotaje vozil jetniški voz s konjsko vprego iz jetniške prozi Whitehallu. Na križišču ulice Sv. Martina in Shaftesburyjeve avenije se je nepreviden motociklist zaletel v ta voz, mu razbil stekleno okno in strl kolo. Nakrat so pridrveli od vseh strani ljudje čudnih zunanosti. Zdelo se je, da so se sestali vagabundi vsega sveta. Vrata jetniškega voza so v trenutku od-

pri, stražarja pa vrgli na cesto. Preden pa so mu mogli storiti kaj zalega, je prihitelo kakih dvajset policajev in iz sosednje ulice prav toliko stražnikov na konjih s pendreki v rokah. Borba je trajala komaj tri minute. Nekaterim lumpom je uspelo pravčasno odnesti pete, večina pa je po končani borbi korakala v klenjenega in žalostnega obraza v zapore. Gotovo je bilo, da kaj takega niso pričakovali.

Dik Gordon, ki je ves dogodek opazoval s strehe avtobusa, se polnega njegovih zvstvih policajev, je bil ponosen na svoje fante in na lastno prekanost. Ko je bil spopad pri kraju, je prišel k Elku.

»Ali ste aretirali kakšno težko ribo?« je vprašal.

»Mislim, da je o tem še prezgodaj dati kako mnenje. Zdi pa se mi, da so vsi negodni žabarji, še pravi paglavci. Litnow je že bržkone v Wandsworthu. Odpeljal sem ga tjakaj v zaprtem policijskem avtomobilu precej potem ko se je odpeljal ta voz.«

Ko so dospeli do Scotland Yarda je zapovedal žabarjem, da korakajo dvoredno. Pregledati je dal vsakega posebej. Pri vseh pa je ugotovil ni zapeljivih znakov.

»Neki jetnik bi rad govoril z vami, gospod inspektor,« je rekel edler stražnikov. Elk se je spogledal s svojim predpostavljajem.

»Le govorite z njim,« mu je dejal.

»Vsaka informacija nam bo dobrodošla.«

Življenske razmere v Sovjetski Rusiji, kakor jih je popisal ameriški časniki, ki je sam dalj časa bival tam

Dočim imamo o razmerah, ki vladajo v drugih vojskujočih se državah, na razpolago precej točne podatke in tako tudi precej pravilne predstave, so poročila o življenju v Sovjetski Rusiji v sedanji vojni zelo skopa. Zato zasluži vrsta člankov, ki jih je svojčas napisal in objavil v londonskem listu »Daily Mail« ameriški časniki Walter Graebner, posebno pozornost. V njih ta Amerikanec, ki se je bil dalj časa mudil v Rusiji in se potem podal v Anglijo, odkrito popisuje razmere, ki vladajo tam, in ti članki pač dokazujejo, koliko je vredno sedanje zavezništvo anglosaksonskih držav z Rusijo. V naslednjem podajamo izvešček ameriškega Graebnerjevih člankov, ki ga je objavil tudi švedski list »Svenska Dagbladet« in ki v najlepši luči kaže življenske razmere, ki v sedanji vojni vladajo v Sovjetski Rusiji.

Rusija — kakor jo nam predstavlja Graebner — je

siva, revna in trpeča dežela,

v kateri civilno prebivalstvo vojno dosti bolj občuti kakor civilno prebivalstvo v kakšni drugi državi. Znašla se je pred težkimi, često nerazumljivimi vprašanji. Omejitve glede prehrane, obleke in stanovanj so zelo stroge, pa tudi druge neštete omejitve in predpisi so se globoko zajedli v življenje vsakega posameznika. Toda, v Rusiji so tudi privilegirani gornji sloji, ki uživajo vse mogoče olajšave in ugodnosti. To so birokratije, ki jih je na milijone in ki poganjajo zapleteno sestavljeni ruski državni stroj.

V sedanji Rusiji — tak vtis je dobil omenjeni ameriški opazovalec — so

različne skupine ljudi,

katerih življenski pogoji so dokaj različni. Prvo skupino predstavlja ruska armada, ki je — kakor pravi omenjeni ameriški časniki — dobro opremljena in dobro oborožena.

Preprosti Rusi živijo

za žično ograjo odredb in prepovedi

Drugam ne sme, kakor samo od svojega stanovanja do tja, kjer je zaposlen. Najeti si ne sme sobe v kakšnem hotelu. Te so na razpolago samo za častnike, državne uradnike in za redke uglednejše umetnike in pisatelje. Po večjih mestih lahko dobiva hrano samo po javnih kuhinjah. Restavracije so zanj zaprte. V Moskvi je le ena sama izjema, namreč kavkaška restavracija Aragvi v bližini Leninevega zavoda. Tu, pravijo, da je hrana odlična, a kosilo stane nič manj ko 60 švicarskih frankov.

Vračanje Turkov z Balkana v domovino

Turčija in Grčija sta bili prvi v zgodovini, ki sta sklenili dogovor o izmenjavi prebivalstva

Eden najzanimivejših pojavov, ki so se odigrali v zadnjih dveh desetletjih — piše dopisnik CE iz Aten — je brez dvoma stalno vračanje Turkov z Balkanskega polotoka v domovino. Že pred revolucijo, ki jo je v Turčiji izvedel Kemal Ataturk, se je turška vlada pogosto morala poleg drugega ukvarjati tudi z vračanjem vrtnice številnih turških beguncev, ki so se bili v prejšnjih časih naselili po Balkanu, v domovino. Ta njihova vrtnica ni bila samo v interesu beguncev samih, pač pa naj bi koristila tudi turški državi, ki ji gotovo ni vseeno, koliko prebivalstva ima.

Prvi pomembnejši načrt za vrtnice turških izseljencev v domovino

pa je izdelala šele republikanska vlada po krvavih osvobodilnih bojih. Kemal Ataturk je bil tisti mož, ki si je zamislil ta velikopotezen načrt in ga sklenil tudi izvesti. Izseljeni Turki naj bi se po tem njegovem načrtu vrtnili v domovino na podlagi dogovora o izmenjavi prebivalstva. Grki, ki so ostali na turških tleh, naj bi se vrtnili v Grčijo, Turki, naseljeni v Grčiji, pa v Turčijo. Glavni namen tega načrta je bil, odstraniti iz Anatolije, to se pravi Mele Azije, pripadnike grške narodne manjšine, zato pa naj bi se potem vrtnili v Turčijo pripadniki turške narodne manjšine na Grškem. To je bila

v vsaj zgodovini prva izmenjava prebivalstva

med dvema državama. Bila pa je to tudi nadvse modra politična poteza, zakaj na eni strani naj bi zamašila luknje, ki jih je povzročila vojna med turškim prebivalstvom, na drugi strani pa

Kar zadeva ostalo življenje, je treba povedati, da so

trgovine prazne

Domače potrebščine, kakor glavničke, krtače, kuhinjsko posodo in milo težko dobiš, prav tako tudi opravilo in pisalne stroje. Edina stvar, ki jo je v izobilju, so stare knjige. Kako primanjkuje obleke, dokazuje dejstvo, da si je v pretečenem letu komaj deset na vsakih tisoč Rusov moglo kupiti en sam oblačilni izdelek. 95 odstotkov živil je strogo raciniranih, druga živila pa prodajajo na črnem trgu po strahotnih cenah.

Walter Graebner je ob priliki svojega obiska na moskovskem trgu sam videl, da so tam prodajali

jajca po 10 šv. frankov

kilogram medu pa po 400 šv. frankov. Dajati blago za blago je pod smrtno kaznijo prepovedano, vendar pa te vrste trgovina zelo cvete. Od kod imajo privilegirani sloji v Rusiji toliko denarja, je ameriškiemu časnikiarju uganka in se je sprito tega zadovoljil samo z ugotovitvijo dejstva samega.

Uspehi nemških vojnih vrtov

Berlin, 18. februarja. s. Velike uspehe so tudi v Nemčiji dosegli s tem, da so po mestih in njihovi okolici obdelali doslej neobdelane površine. Pod vodstvom pristojnih oblasti so povsod uredili vojne vrtove, in tako zdaj lahko vidimo, da so različno velike površine, ki so jih prej zanemarjali, do skrajnosti izkoristili, jih obdelali ter na njih mnogo pridelali. Samo na »vojnih vrtovih« v dvanajstih pokrajinah so pridelali: 16.940 kg fižola, 675.976 kg krompirja, 17.677 kg repe, 103.915 kg zelja, 7.932 kg razne zelenjave, med drugim 73.625 kg špinata, 105.225 kilogramov paradižnika in 87.741 kg ohrovtov. Poleg tega so pridelali znatne količine kumar, korenja, zelene in čebule. Vojni vrtovi v neki pokrajini so slednjič dali, kakor se je zvedelo, 226.225 kg razne površine.

Omejitev števila tiskarn in listov v Franciji

Pariz, 18. februarja. s. Na podlagi neke odredbe, ki je bila izdana v zasedeni Franciji, je bila izvedena združitve tiskarn, ki v Parizu tiskajo dnevnike in periodične časopise vseh vrst. Število tiskarn so od 150 skrčili na 15. Od 5.200 delavcev po tiskarnah jih je zdaj nad 1.500 na razpolago vojni industriji.

naj bi enkrat za vselej preprečila nesoglasja med Grčijo in Turčijo.

Leta 1923. je Kemal Ataturk ustanovil posebno ministrstvo za izmenjavo prebivalstva,

ki je začelo takoj z vnetim delom. Po zaslugi te nove ustanove se je še isto leto vrtnilo v domovino — kakor pravi poročevalec »CE« iz Aten — 50.259 turških družin oziroma 196.420 oseb. Vsi so prišli iz Grčije. Približno enako število Grkov pa se je istočasno vrtnilo s turškega ozemlja spet nazaj v Grčijo. Naslednje leto se je število Turkov, ki so se vrtnili v domovino, še zvišalo in prav tako seveda tudi število Grkov, ki so po dolgih letih lahko spet videli svojo domačo zemljo. Število Turkov, ki so se vrtnili, se je dvignilo na 208.886 ljudi, ki so pripadali 52.221 družinam. Tudi tokrat so vsi ti prišli po veliki večini iz Grčije. Konec leta 1924. je bilo veliko izmenjavanje prebivalstva med Grčijo in Turčijo v glavnem končano, vendar pa se je tudi še v poznejših letih to preseljevanje oziroma vračanje v domovino nadaljevalo, čeprav v dokaj manjši meri kot v letih 1923 in 1924. Do leta 1929 se je vsako leto vrtnilo v domovino približno še kakšnih 30 do 40 tisoč Turkov.

Medtem pa so v Turčiji ukiniteli ministrstvo za izmenjavo prebivalstva, namesto njega pa so ustanovili poseben urad pri notranjem ministru. Od leta 1934. dalje so vračanje Turkov v domovino uredili po načelih čim večje koristi, ki bi jih imelo od vrtnice rojakov v domovino turško narodno gospodarstvo. Dočim prvotno niso imeli pred očmi drugega kot le to, da bi

Kras, da so kakor iz granita, o Dolenjih pa si nikakor ni mogel priti na jasno, ker je bil sam Dolenjec. No, dobri ljudje so, nič ne more reči. Lahko bi jih označil za dobre in ustrezne in še najbolj pristne. Če prideš k hiši, te ne bodo sprašali, kdo si, kaj si, temveč postregli ti bodo s kruhom in vinom... Da, taki so Dolenjci.

Dolga je bila vožnja z ladjo. Boštjan je večinoma predsedal na palubi in premišljal. V Ameriki ni utegnil. Tam si je nabral samo bežnih misli in sedaj jih lahko v miru in zadovoljstvu razrešuje in daje prave obraze in končne zaključke.

Čisto prav je bilo, da je šel v Ameriko. Ne, nič se ne kesa. Ako bi ostal doma, bi bil morda neuk kmet, polgruntar, če ne kajtar, delal bi po starem načinu, ker bi novega ne znal in toliko izkušenj bi ne imel. Tudi zemljo bi sicer ljubil, a tako je spoznal, kaj je kmečki človek brez zemlje. Da, marsikaj mu je dala Amerika, svet, in vsakomur bi nasvetoval, naj pogleda malo po svetu. Le nikar se zapirati za planke! To silno škoduje! Pogledj po svetu, oglej, kako delajo drugi, in če so pametnejši od tebe, jih posnemaj, sicer pa si misli, da so tepej in ti sam napravi bolje od njih. Če boš tako delal, je Boštjan živahno dokazoval samemu sebi — zdelo se mu je, da ima pred seboj človeka —, boš vse dobro napravil. Zastran njega, o kar brez skrbi, opravil bo svoje! Nikogar se ne bo bal. Svoje izkušnje, dognanja, misli — vse to bo združil v resničnost, ji dal zagon in šlo bo. Mora iti, ni zlodej! — Sicer pa so v Ameriki prazni ljudje, o tem je bil prepričan. Sprva jiti je imel za čudake, za ljudi iz spačene pripovedke. To bo imel praviti vaščanom ob dolgih zimskih večerih! Kar videl jih je pred seboj, ko ga poslušajo z odprtimi usti, da bi jim le ne ušla kakšna njegova beseda. Potlej pa modrujejo ter ocenjuje to in ono... In svojim otrokom bo pravil, svoji krvi... Ob teh mislih ga je popolnoma otreslo.

Končno je ladja le pristala. Po temeljitem pregledu — premetali so mu vse — so ga spustili. S prvim vlakom je krenil domov in naproti. Bil je bolj sproščen, vesel in srečen obenem, saj se je vozil po evropskih tleh, vsak trenutek bliže domu, Minki in

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

241.
Toda reda še vendar ni bilo. Požar je naredil konec sleherni oblasti. Vojakov ni bilo zadosti, zato ni bilo moči brzdati tolpe, ki se je bila natepla v prestolnico z vseh strani sveta. Dogajale so se reči, kakor si jih ni moči misliti. Vsako noč so bili poboji in umori, vsako noč so posiloma ugrabljali ženske in otroke. Vsako jutro je obrežje Tibere bilo polno utopljenec, katerih ni nihče pokopal. Trohneli so na soncu in kmalu so se začele po taborih pogorelec oglašati kužne bolezni.

242.
Mesto je pa še vedno gorelo. Šele šesti dan, ko je požar dosegel široko praznino na griču Eskvilinu, je ogenj začel pojenjavati. Samo požgane hiše so se tu pa tam podirale ter metale v višavo silen plamen ter morje isker. Od štirinajstih rimskih mestnih okrajev so ostali samo še štirje. Vse drugo je bilo eno samo velikansko, sivo pogorišče, iz katerega so štrleli samo nešteti dimniki, podobni kamenitim nagrobnikom na pokopališču. Pod njimi je bilo videti tolpe ljudi, ki so iskali po pepelu dragocenosti ali morda kosti svojih dragih, ki so zgoreli.

svojce, ki so bili v tolikšnem številu raztreseni po tujih deželah, nekako rešili, da se ne bi v tujini poizgubili, so od leta 1934. dalje storili vse, kar se je le dalo, da bi tem svojemc dali novo, boljše eksistenco.

Vsaka družina je dobila svojo hišico

s tremi sobami in hlevom. Dali so ji potrebne poljskega orodja in kos zemlje v obdelavo. Čim slabša je bila zemlja, ki jo je kdo dobil, tem več so mu jo dali.

Tako so Turki svoje rojake, ki so se vrtnili v domovino, naredili v najkrajšem času za koristne člane narodne skupnosti. Odkar so na ta način podpirali svoje rojake, ki so se odločili za vrtnice v domovino, ter skrbeli za njihovo človeka vredno življenje, se je začelo vračati v domovino vedno več Turkov tudi iz drugih

balkanskih dežel, kakor na primer iz Bolgarije in iz Romunije. Vsako leto se je vrtnilo v Turčijo 30 do 40 tisoč ljudi, leta 1935. pa celo okrog 50 tisoč. Od tega leta dalje pa je to

preseljevanje začelo počasi pometati.

Leta 1939. jih je bilo samo še 21, leta 1940. le 15 tisoč, v letih 1941. in 1942. pa približno 10 do 2 tisoč. Točnih številker sicer še ni na razpolago, vendar računajo, da se je lani in predlanskim vrtnilo iz balkanskih dežel morda le nekaj več ko 10 tisoč oseb.

V celoti se je od leta 1934. do danes vrtnilo iz Bolgarije 110.000, iz Romunije pa kakšnih 90.000 Turkov. Turški urad za vračanje turških rojakov v domovino računa, da se bo tudi še v bodočih letih preseljevanje Turkov iz balkanskih dežel v domovino nadaljevalo, čeprav ne v tolikšnem številu kakor v zadnjih letih.

TONJE GLAVAN: Zemlja je zadihala

IZVRNI ROMAN 15

Naslednji dan je odpovedal službo, nakupil, kar je potreboval, šel na konzulat po dokumente, se poslovil pri prijateljih in znančih ter sedel proti večeru na vlak, ki ga je peljal do New Yorka. Tam se je naslednje jutro vkrcal na ladjo, namenjeno v Evropo.

Kakšna razlika med prvim in sedanjim potovanjem! Takrat je z bolečim srcem gledal bežečo valovo, danes bi najraje plesal po njih, jih sam odrival, da bi brzela ladja čim hitreje. Vse se mu je zdelo prepočasno. Mornarji so bili leni, kapitan brezbrizen, potniki nestrpni. O, če bi vedeli, da se pelje Boštjan Jerneje domov, bi vse bolj pohiteli! Radovali bi se z njim.

Ko je gledal v morje, opazoval galebe, spremljajočo ladjo, je občudoval ljudi, ki so govorili o lepoti morja in mornarskega življenja. Da, tudi sam je nekoč sanjal, da bo mornar, a mu je načrt vzela iz glave mladostna premenljivost. Kaj vse bi bil rad človek v mladosti, posebno v otroški dobi! To so čudovita leta! Boštjan se je na tihem smejal svojim načrtom. Takrat še ni vedel, kaj je zemlja, čutil je samo neko povezanost z zemljo, ker je bil otrok kmečkih staršev, veči ni doumel. Polagoma mu je ta navezanost prehajala v mero in kri, dokler ji ni našel izraza v ljubezni do rodne grude, do zemlje...

Mnogo je premišljal o zemlji, o domačih ljudeh, jih primerjal s tujci, in videl, da so domači ljudje čisto nekaj drugega kot Američani. O tem so govorili tudi v družini in bili so istega mišljenja. Naše ljudi je izoblikovala zemlja. Spoznal je Gorenjce: te so oblikovale planine, da so močni, ponosni, samosvoji. Stajerce so napravile njihove gorice nekoliko preveč nežne, Notranjce je strdil

svojemu občestvu. Skozi okno je motril bežečo pokrajino. »Lepo!« je včasih vzkliknil v začudenju, s ko je pomislil dalje, je spoznal, da bi tu ne mogel strpeti. Vozil se je po neznanih krajih in nič se jih ni spominjal s prejšnje poti...

Kako mu je zavrnilo srce, ko je žvignil vlak pod planinami na domača tla! Najraje bi zavrnil na glas. Če bi ga kdo povprašal po njegovih čustvih, bi mu ne znal odgovoriti. Približno takole bi bleknil: »Doma sem doma. Zato sem srečen.«

Zapletel se je v pogovor s starim očakom.

»Kako je, očka?«

»Dobro, dobro,« se je smejal starček. »Kmalu bo tretje umreti. Mladi so nas že prerasli.«

Boštjan se je na široko zasmejal:

»Tako hudo pa menda ni, Saj ste še čili in zdravi.«

»E, star sem ko naše gore. Zdravega pa se ne čutim več. Res, kar mislim na smrt,« je starček resno razlagal, ko je videl, da ima opraviti s pametnim in poštenim človekom. Pogledal je po njegovih kovčegih. »Od daleč prihajate, kakor vidim.«

»Od daleč, od daleč, očka. Iz Amerike,« je ponosno povedal.

»Tako, tako, Amerika je daleč.«

»Pa kako! Je kaj veliko novega?«

»Mh, mh, novega? Veliko in nič. Saj na svetu ni prav nič novega... Pravijo, da so svet vrtili. I, prav vrtili, mi se pa z njim, hi, hi... in vse stvari se povračajo, nam pa se zde, da so nove, v resnici pa so samo postane, hi, hi... Smejale se je dobrovoljno, prekipavajuče. »Saj me razumete? Naši ljudje me ne razumejo več. Pravijo, da sem otročji. Kajpa, oni bi zmeraj radi učeno govorili, ker so otroci. Nas pa, ki govorimo, kakor mislimo, ne razumejo. Vidite, tak je svet, tako se vrtili. I, pa saj veste, po svetu ste bili in več ste videli kot jaz, ki sem bil najdlje v Ljubljani.«